

سۇئال

قېرىنداشلىرىمىدىن بىر نەچچە كىشى بۇ يىل ھەج پائالىيىتىنى ئادا قىلىپ بولۇپ، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ مەسچىتىنى زىيارەت قىلماقچى، ئۇلار سىلەرنىڭ بۇ توغرىدا نەسىھەت قىلىپ، كۆرسەتمە بېرىشىڭلارنى ئۆتۈندۈ؟.

تەپسىلى جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ شەھىرىگە كەلگەن مېھمانلار! خوش كەلدىڭلار، كۆپ ياخشىلىققا مۇيەسسەر بولدۇڭلار، سىلەرنىڭ كېلىشىڭلار بىلەن مەدەنە خۇرسەنلىككە چۆمدى، ئاللاھ تائالا سىلەرنىڭ ياخشى ئەمەللىرىڭلارنى قوبۇل قىلسۇن، گۈزەل ئارزۇيۇڭلارغا يەتكۈزسۇن. ھىجرەت، غەلبە-ئۇسرەت دىيارى بولغان، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ، مۇھاجىر ۋە ئەنسارىلارنىڭ شەھىرىگە خوش كەلدىڭلار.

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ مەسچىتىنى زىيارەت قىلغۇچىلارغا قىسقىچە كۆرسەتمە:

1- مەدەنە شەھىرىگە كەلگەن مېھمانلار! سىلەر مەككە شەھىرىدىن كىيىنكى ئەڭ ياخشى، شەرەپلىك، پاك، گۈزەل زېمىنغا كەلدىڭلار، بۇ زېمىننىڭ قەدىر-قىممىتى، شان-شەرىپىنى بىلىڭلار، مۇقەددەسلىكى ۋە ئىززەت-ھۆرمىتىگە رىئايە قىلىڭلار، بۇ يەردە گۈزەل ئەدەپ-ئەخلاقلىق بولۇڭلار. شۇنى بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالا بۇ يەردە بىدئەت پەيدا قىلغانلارنى ئەڭ قاتتىق ئازابتا ئازابلايدىغانلىقى توغرىسىدا ۋەدە قىلدى. ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **مەدەنە شەھىرى ھەرەمدۇر، (چەكلەنگەن شەھەردۇر) كىمكى مەدىنىدە بىدئەت پەيدا قىلىدىكەن ياكى بىدئەتچىگە ئورۇن بېرىدىكەن، ئۇ كىشىگە ئاللاھ تائالا، پەرىشتىلەر ۋە بارلىق ئىنسانلار لەنەت ئېيتىدۇ، قىيامەت كۈنى ئاللاھ تائالا ئۇ كىشىنىڭ ھېچقانداق ئەمەللىرىنى قوبۇل قىلمايدۇ.** [بۇخارى رىۋايىتى 1867-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 1370-ھەدىس].

مەدىنىگە چەكلەنگەن ئىشلارنى ئېلىپ كەلگەن ياكى شۇنداق كىشىلەرگە ئورۇن بەرگەن، ئۇلارنى قوغدىغان ۋە ھىمايە قىلغان كىشىلەر ئۆزىنى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالانىڭ غەزىپى ۋە دەرتلىك ئازابىغا ئۇچراتقان بولىدۇ.

مەدىنىدە بىدئەت-خۇراپات، توقۇلما-سېھىلەرنى، شىرىككە ئېلىپ بارىدىغان كىتاپ ۋە بىدئەت ماقالىلارنى، ئىسلام شەرىئىتىگە زىت بولغان چەكلەنگەن مۇنكەر ئىشلارنى پەيدا قىلىپ مەدىنىنىڭ مەنئۇيى ساپلىقى ۋە پاكىزلىقىغا داغ تەككۈزۈپ، پاك تۇپراقلىرىنى كىرلاشتۇرۇش ئەڭ چوڭ جىنايەتتۇر. بىدئەت پەيدا قىلغۇچى بىلەن بىدئەتچىگە ئورۇن بەرگۈچى جىنايەتتە

ئوخشاش بولىدۇ.

2-پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ مەسچىتىنى زىيارەت قىلىش كەسكىن بېكىتىلگەن ۋاجىپ ئەمەللەردىن ئەمەس بەلكى يولغا قۇيۇلغان سۈننەتلەرنىڭ بىرىدۇر. بۇ يەرنى زىيارەت قىلىشنىڭ ھەج پائالىيىتى بىلەن ھېچ ئالاقىسى يوق شۇنداقلا ھەجنى تولۇقلايدىغان ئەمەللەردىنمۇ ئەمەس، مەدىنىنى زىيارەت قىلىشنىڭ ياكى پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىشنىڭ ھەج بىلەن ئالاقىسى بارلىقىنى ئىسپاتلاپ رىۋايەت قىلىنغان ھەدىسلەرنىڭ ھەممىسى توقۇلما-يالغان ھەدىسلەردۇر. مەدىنىگە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مەسچىتىنى زىيارەت قىلىپ، ئۇ يەردە ناماز ئوقۇش ئۈچۈن كەلگەن كىشىنىڭ مەقسىتى توغرا بولۇپ، ئۇنىڭ ئەمەللىرىگە ساۋاپ بېرىلىدۇ. ئەمما مەدىنىگە قەبرە زىيارەت قىلىش ياكى قەبرىدىكىلەردىن ياردەم سورايدىغان مەقسىتىدە كەلگەنلەرنىڭ مەقسىتى خاتا بولۇپ، ئۇنىڭ قىلمىشلىرى ئىنكار قىلىنىدۇ. ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **ھەرەم مەسچىتى، مېنىڭ بۇ مەسچىتىم ۋە ئەقسا مەسچىتىدىن باشقا جايلارغا زىيارەت قىلىش ئۈچۈن سەپەر قىلىنمايدۇ.** [بۇخارى رىۋايىتى 1189-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 1397-ھەدىس].

جابر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **ئەڭ ياخشى سەپەر مېنىڭ بۇ مەسچىتىم ۋە ھەرەم مەسچىتىگە قىلىنغان سەپەردۇر.** [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى 3-توم 350-بەتتە كەلتۈرگەن. بۇ ھەدىسنى شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ سەھىھ دەپ سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى 1648-نومۇرلۇق ھەدىستە كەلتۈرگەن.

3-ئۆلىمالارنىڭ سەھىھ قارىشىدا مەدىنىدە مەسچىتىدە ئوقۇلغان پەرز-نەپلە نامازلارنىڭ ساۋابى ھەسسىلەپ يۇقىرى بولىدۇ. بۇ توغرىدا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **مېنىڭ مەسچىتىمدە ئوقۇلغان ناماز ھەرەم مەسچىتىدىن قالسا باشقا مەسچىتلەردە ئوقۇلغان مىڭ ۋاخ نامازدىن ئەۋزەل.** [بۇخارى رىۋايىتى 1190-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 1394-ھەدىس].

نەپلە نامازنى ئۆيدە ئوقۇغاننىڭ ساۋابى مەسچىتتە ئوقۇغاندىن نەچچە ھەسسە يۇقىرى بولىدۇ. بۇ توغرىدا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **«ئىنساننىڭ پەرز نامازدىن باشقا نامازلىرىنىڭ ئەڭ ياخشىسى ئۆيدە ئوقۇغان نامىزىدۇر.»** [بۇخارى رىۋايىتى 731-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 781-ھەدىس].

4- مۇشۇ ئۇلۇغ مەسچىتىنى زىيارەت قىلىۋاتقان ئەزىز قېرىندىشىم! شۇنى بىلىشىڭىز كېرەككى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مەسچىتىدىكى بىرەر نەرسىنى يەنى تۇۋرۇك، تام، ئېشىك مېھراب، مۇنبەر قاتارلىق ئورۇنلارنى تەبەررۇك قىلىپ سىلاش، سۆيۈش، توغرا بولمايدۇ. شۇنىڭدەك پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇجلىرىنى سىلاش، سۆيۈش، كىيىملىرىنى تەككۈزۈپ سۈرتۈش، ئەتراپىنى كەبىنى تاۋاپ قىلغاندەك ئايلىنىش توغرا بولمايدۇ. يۇقىرىقىدەك ئىشلارنى قىلغان كىشىلەر بولسا ئاللاھ تائالاغا تەۋبە قىلىپ، ئىككىنچى بۇنداق ئىشلارنى قىلماسلىقى كېرەك.

5-پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مەسچىتىنى زىيارەت قىلغان كىشى ئۈچۈن رەۋزە شەرىپتە ئىككى رەكەت ياكى خالىغانچە نەپلە ناماز ئوقۇش يولغا قويۇلغان سۈننەتتۇر. شۇنداقلا رەۋزىدە ناماز ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى يۇقىرى بولىدۇ. بۇ توغرىدا ئەبۇ ھۇرەيرە

رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **مېنىڭ مۇنبىرىم بىلەن ھۇجرامنىڭ ئارىلىقى جەننەتنىڭ باغچىلىرىدىن بىر باغچىدۇر، مېنىڭ مۇنبىرىم ماڭا بېرىلگەن ھەۋزى كەۋسەر كۆلىنىڭ ئۈستىدۇر.** [بۇخارى رىۋايىتى 1196 – ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 1391 – ھەدىس].

يەزىد ئىبنى ئەبى ئۇبەيد رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: **مەن سەلەمە ئىبنى ئەكۋە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مەسچىتىگە كىرگىنىمىزدە، ئۇ، رەۋزىدىكى تۇۋرۇكنىڭ يېنىدا ناماز ئوقۇيتتى، مەن ئۇنىڭغا: ئى ئابا مۇسلىم! قارىسام سىلە رەۋزىدە مۇشۇ تۇۋرۇكنىڭ يېنىدىلا ناماز ئوقۇيدىكەنلا؟ دېسەم، ئۇ: شۇنداق، مەن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ تۇۋرۇكنىڭ يېنىدا ناماز ئوقۇغىنىنى كۆرگەن ئىدىم، دېگەن.** [بۇخارى رىۋايىتى 502 – ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 509 – ھەدىس].

رەۋزىدە ناماز ئوقۇيمەن دەپ باشقىلارغا نازار يەتكۈزۈش، ئاجىزلارنى ئېتىرىش ۋە باشقىلارنىڭ گەدەنلىرىدىن ئاتلاپ ئۆتۈش توغرا بولمايدۇ.

6- مەدىنىگە زىيارەتكە كەلگەنلەر ۋە مەدىنە تۇرۇتقانلارنىڭ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىشى ۋە ئۆمرە قىلغاننىڭ ساۋابىغا ئېرىشىش ئۈچۈن قۇبا مەسچىتىگە كېلىپ ناماز ئوقۇشى يولغا قويۇلغان سۈننەتتۇر. بۇ توغرىدا سەھلە ئىبنى ھەنىپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: **ئۆيىدىن چىقىپ قۇبا مەسچىتىگە كېلىپ ناماز ئوقۇغان كىشى ئۈچۈن ئۆمرە قىلغاننىڭ ئەجىر- ساۋابى بولىدۇ.** [بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد رەھىمەھۇللاھ 3- توم 487- بەتتە كەلتۈرگەن. نەسائى رىۋايىتى 699- ھەدىس، شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ بۇ ھەدىسنى سەھىھ دەپ تەرغىبىنىڭ سەھىھ ھەدىسلىرى توپلىمى 1180 – 1181- نومۇرلۇق ھەدىسلەردە كەلتۈرگەن].

ئىبنى ماجە رەھىمەھۇللاھنىڭ رىۋايىتىدە مۇنداق بايان قىلىنغان: **«كىمكى ئۆيىدە تاھارەت ئېلىپ ئاندىن قۇبا مەسچىتىگە كېلىپ ناماز ئوقۇسا، ئۇ كىشى ئۈچۈن ئۆمرە قىلغاننىڭ ساۋابى بولىدۇ.»** [ئىبنى ماجە رىۋايىتى 1412 – ھەدىس].

بۇخارى ۋە مۇسلىمنىڭ رىۋايىتىدە: **پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ھەر شەنبە كۈنى قۇبا مەسچىتىگە ئۇلاغلىق ياكى پىيادە كېلىپ ئىككى رەكەت ناماز ئوقۇيتتى.** [بۇخارى رىۋايىتى 1191 – ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 1399 – ھەدىس].

7- ھۆرمەتلىك زىيارەتچى قېرىندىشىم! مەدىنە شەھرىدە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مەسچىتى بىلەن قۇبا مەسچىتىدىن باشقا مەسچىتنى زىيارەت قىلىش يولغا قويۇلمىغان، زىيارەت قىلغۇچىلار ياكى باشقىلارنىڭ مەدىنىدە مەلۇم بىر جايىنى مەقسەت قىلىپ، ئۇ جايدا ئىبادەت قىلىشى ياكى ئۇ يەردە ياخشىلىقنى مەقسەت قىلىشى توغرىسىدا قۇرئان- ھەدىستىن ياكى ساھابىلارنىڭ قىلغانلىقى توغرىسىدا دەلىل بايان قىلىنمىغان.

مەدىنىدە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ياكى باشقا ساھابىلار تۇرغان ۋە ناماز ئوقۇغان جايلارغا بېرىپ ناماز ئوقۇش، دۇئا- ئىلاۋەت قىلىش ۋە ئىبادەت قىلىش يولغا قويۇلمىغان، بۇيرۇلمىغان ۋە ئۇ جايلارنى زىيارەت قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈلمىگەن.

مەئزۇر ئىبنى سۇۋەيد رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن بىرگە چىققاننىم، يولدا بىر مەسچىتنىڭ يېنىدىن ئۆتتۇق، كىشىلەر ئۇ مەسچىتتە ناماز ئوقۇشقا ئالدىرىدى، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئۇلارغا نېمە بولدى؟ دېدى. ئۇلار: بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ناماز ئوقۇغان مەسچىت، شۇڭا بۇ يەردە ناماز ئوقۇيمىز دېدى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: "ئەي ئىنسانلار! ئىلگىرىكى كىشىلەرمۇ مۇشۇنداق قىلغانلىقى ئۈچۈن ھالاك بولغان، ھەتتا ئۇلار پەيغەمبەرلەر ئىبادەت قىلغان ئورۇنلارنى ئىبادەت قىلىدىغان ئورۇن قىلىۋالغان. يولدا ناماز ۋاقتى بولۇپ قالسا بۇنىڭغا ئوخشاش جايلارغا كىرىپ ناماز ئوقۇڭلار، ناماز ۋاقتى بولمىغان بولسا يولۇڭلارنى داۋاملاشتۇرۇڭلار" دېدى. [بۇ ئەسەرنى ئىبنى ئەبى شەيبە ئۆزىنىڭ ئەلمۇسەننىپ ناملىق ئەسىرى 7550-ھەدىستە كەلتۈرگەن].

ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا بىر قىسىم كىشىلەرنىڭ ساھابىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت بەرگەن دەرەخنىڭ ئاستىغا كېلىپ ئىبادەت قىلىۋاتقانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەر يەتكەندە، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇ دەرەخنى كېسىۋېتىشكە بۇيرىغان. [بۇ ئەسەرنى ئىبنى ئەبى شەيبە ئۆزىنىڭ ئەلمۇسەننىپ ناملىق ئەسىرى 7545-ھەدىستە كەلتۈرگەن].

8-پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەسچىتىنى زىيارەت قىلغۇچى ئەرلەر ئۈچۈن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋە ئۇنىڭ ئىككى ھەمراھى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ۋە ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىش، ئۇلارغا سالام بېرىش ۋە ئۇلار ئۈچۈن دۇئا قىلىش يولغا قويۇلغاندۇر. ئۆلىمالارنىڭ توغرا قارىشىدا ئاياللارنىڭ قەبرىە زىيارەت قىلىشى توغرا بولمايدۇ.

ئەبۇ داۋۇد (3236)، تىرمىزى (320) ۋە ئىبنى ماجە (1575) ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: **قەبرىە زىيارەت قىلغۇچى ئاياللارغا لەنەت بولسۇن، دېگەن.** [بۇ ھەدىسنى شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ "مەسچىتلەرنى ئىسلاھ قىلىش" ناملىق ئەسەردە سەھىھ دەپ كەلتۈرگەن].

ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە: **پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەبرىە زىيارەت قىلغۇچى ئاياللارغا لەنەت قىلغان.** [تىرمىزى رىۋايىتى 1056 - ھەدىس. ئىمام ئەھمەد 2-توم 337-بەتتە كەلتۈرگەن. ئىبنى ماجە 1574-ھەدىستە كەلتۈرگەن. شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ ھەسەن دەپ تىرمىزىنىڭ سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى 843-ھەدىستە، مىشكاتۇل مەسابىھتا 1770-ھەدىستە كەلتۈرگەن].

زىيارەت قىلىشنىڭ قائىدىسى: زىيارەت قىلغۇچى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇبارەك قەبرىسىنىڭ ئالدىغا كېلىپ: ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! دەيدۇ. ئۇنىڭدىن كىيىن ئوڭ تەرىپىگە ئازراق مېڭىپ ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا سالام بېرىپ: ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ئەي ئەبۇ بەكرى دەيدۇ. ئۇنىڭدىن كىيىن ئوڭ تەرىپىگە يەنە ئازراق مېڭىپ ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا سالام بېرىپ: ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ئەي ئۆمەر دەيدۇ.

9- مەدىنىنى زىيارەت قىلغۇچى ئەرلەر ئۈچۈن بەقى قەبرىستانلىقى ۋە ئوھۇد شەھىتلىكىنى زىيارەت قىلىش يولغا قويۇلغاندۇر. بۇ جايلارنى زىيارەت قىلىش پەقەت ئۇلارغا سالام بېرىش ۋە دۇئا قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. بۇرەيدە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان

قىلىنغان ھەدىستە، ئۇلار قەبرىستانلىققا چېقىدىغان ۋاقىتتا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇلارغا مۇنۇ دۇئانى تەلىم بەرگەن: **ئاللاھ تائالانىڭ ئامانلىقى بۇ جايدا ياتقان مۇمىن مۇسۇلمانلارغا بولسۇن، بىزمۇ ئاللاھ تائالا خالىغان ۋاقىتتا ئەلبەتتە سىلەرگە قوشلىمىز، ئاللاھ تائالادىن بىز ۋە سىلەرگە ئامانلىق تىلەيمىز.** [بۇ ھەدىسنى ئىمام مۇسلىم ئۆزىنىڭ سەھىھ كىتابىدا 974-ۋە 975- نومۇرلۇق ھەدىسلەردە كەلتۈرگەن].

10- قەبرىستانلىقنى زىيارەت قىلىش ئاساسەن ئەڭ يۈكسەك ئىككى مەقسەت ئۈچۈن يولغا قويۇلغان:

بىرىنچىسى: زىيارەتچىلەر قەبرىستانلىقنى زىيارەت قىلىش ئارقىلىق ئاخىرەتنى ئەسلىيدۇ ۋە ئىبرەت ئالىدۇ.

ئىككىنچىسى: قەبرىستانلىقتىكى مېيىتلەر ئۈچۈن دۇئا قىلىش، ئاللاھ تائالادىن ئۇلارغا رەھمەت، مەغپىرەت ۋە ئىستىغپار تەلەپ قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.

قەبرە زىيارەت قىلىشنىڭ دۇرۇس بولۇشى ئۈچۈن تۈرلۈك شەكىلدىكى شېرىك-كۇپىرغا ئېلىپ بارىدىغان سۆزلەردىن ساقلىنىش كېرەك، بۇ توغرىدا بۇرەيدە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۆزىنىڭ دادىسىدىن بايان قىلغان ھەدىستە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **«مەن سىلەرنى ئىلگىرى قەبرە زىيارەت قىلىشتىن چەكلىگەن، قەبرە زىيارەت قىلىشنى مەقسەت قىلغۇچىلار زىيارەت قىلىڭلار چەكلەنگەن سۆزلەرنى قىلماڭلار.»** [نەسائى رىۋايىتى 2033-ھەدىس. شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى ناملىق ئەسەردە 886-ھەدىستە كەلتۈرگەن].

ئىمام مۇسلىم (چەكلەنگەن سۆزلەرنى قىلماڭلار) دېگەن سۆزنى بايان قىلمىغان شەكىلدە 977 - نومۇرلۇق ھەدىستە كەلتۈرگەن.

ھەرقانداق قەبرىنى كەبىنى تاۋاپ قىلغاندەك ئايلىنىش، قەبرىنىڭ ئارىسىدا ياكى قەبرىگە يۈزلىنىپ ناماز ئوقۇش، قەبرىنىڭ يېنىدا قۇرئان تىلاۋەت، دۇئا تېلەكلەرنى قىلىپ ئىبادەت قىلىش توغرا بولمايدۇ. چۈنكى ئۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا شېرىك كەلتۈرۈشنىڭ ۋاسىتىلىرىدىندۇر. گەرچە قەبرىستانلىققا مەسچىت بىنا قىلمىسىمۇ ئەمما ئۇ يەرنى ناماز ئوقۇيدىغان جاي قىلىۋېلىش يۇقىرىدا چەكلەنگەن ئىشلارنىڭ جۈملىسىدىندۇر. بۇ توغرىدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ۋە ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە: **پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتىنىڭ ئاخىرقى مىنۇتلىرىدا (يەنى سەكراتتا) ھۆل ياغلىقنى يۈزىگە ياپاتتى، بىر ئاز يەڭگىلەشكەندە ياغلىقنى ئېلىۋېتىپ تۇرۇپ، ئاللاھ تائالا يەھۇدى، ناسارالارغا لەنەت قىلسۇن، ئۇلار پەيغەمبەرلىرىنىڭ قەبرىسىنى ناماز ئوقۇيدىغان جاي قىلىۋالدى، دەپ ئۆمىتىنى ئۇلارنىڭ قىلغان ئىشلىرىدىن ئاگاھلاندى.** [بۇخارى رىۋايىتى 436-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 529-ھەدىس].

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **ئىنسانلارنىڭ ئەڭ ناچارلىرى قىيامەت بولغاندا ھاياتلىق ھالەتتە بولغان ۋە قەبرىستانلىقنى ناماز ئوقۇيدىغان جاي قىلىۋالغانلاردۇر.** [بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد 1-توم 405-بەتتە كەلتۈرگەن. بۇ ھەدىسنىڭ

ئەسلى بۇخارىدا "كىتابۇل فىتەن" بۆلۈمىدە 7067 – نومۇرلۇق ھەدىس "پىتىنىڭ ئاشكارا بولۇشىنىڭ بايغا ئالاقىدار قىلىپ كەلتۈرۈلگەن. مۇسلىمدا "كىتابۇل فىتەن" بۆلۈمىدە 2949 – ھەدىس قىيامەتنىڭ يېقىنلىشىشىنىڭ بابىدا (قەبرىستانلىقنى ناماز ئوقۇيدىغان جاي قىلىۋالغان) دېگەن سۆزنى زىكر قىلماي كەلتۈرگەن].

ئەبى مەرسەد ئەلغەنەۋىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، ئۇ كىشى مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان دەيدۇ: **قەبرىلەردە ئولتۇرماڭلار، قەبرىگە يۈزلىنىپ ناماز ئوقۇماڭلار.** مۇسلىمىرئۇايىتى 972 – نومۇرلۇق ھەدىس].

ئەبۇ سەئىد خۇدەرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **زېمىننىڭ، قەبرىستانلىق ۋە ھامامدىن باشقا ھەممە جايلىرى ناماز ئوقۇيدىغان جايدۇر.** [بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد ئۆز ئەسىرىنىڭ 3-توم 83-بېتىدە كەلتۈرگەن. ترمىزى رىۋايىتى 318-ھەدىس. شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ سەھىھ دەپ ئىرۋائۇل غەلىل 1-توم 320-بەتتە كەلتۈرگەن].

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە: **پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەبرىلەر ئارىسىدا ناماز ئوقۇشتىن چەكلىگەن.** [بۇ ھەدىسنى ئىبنى ھىببان رەھىمەھۇللاھ 1698 – نومۇرلۇق ھەدىستە رىۋايەت قىلغان. ھەيسەمى رەھىمەھۇللاھ "مەجمۇئىززاۋائىد" ناملىق ئەسەر 2-توم 27-بەتتە بۇ ھەدىس توغرىسىدا ھەدىسنىڭ راۋىيلىرى سەھىھ راۋىيلار دېگەن].

قەبرىستانلىقتا سەجدە قىلىش توغرا بولمايدۇ، بۇنداق قىلىش جاھىلىيەت دەۋرىدىكى بۇت پەرەس، غەيرى پىكىردىكى ئەقىلىسىز كىشىلەرنىڭ قىلىقىدۇر، ھەرقانداق قەبرىنى زىيارەت قىلغۇچىنىڭ قەبرىدىن بەرىكەت تىلەپ سىلاش، سۆيۈش، بەدەنلىرىنى ياكى باشقا جايلىرىنى قەبرىگە يېقىش، قەبرىستانلىقتا يۇمۇلاپ ئۇ يەرنىڭ توپىلىرى بىلەن شىپالىق تەلەپ قىلىش ياكى يۇيۇنۇش ئۈچۈن ئۇ يەردىن بىر نەرسە ئىلىشى توغرا بولمايدۇ. شۇنىڭدەك زىيارەت قىلغۇچىلارنىڭ ياكى باشقىلارنىڭ قەبرىستانلىققا ئۆزىنىڭ موپلىرىنى، تىرناقلىرىنى، قول ياغلىق ياكى سۈرەتكە ئوخشاش نەرسىلەرنى كۆمۈپ قۇيىشى ياكى ئۇ يەرنىڭ توپىسىدىن ئىلىپ بەرىكەت تەلەپ قىلىشى توغرا بولمايدۇ. قەبرىستانلىققا پۇل ياكى يېمەكلىككە ئوخشاش نەرسىلەرنى تاشلاش توغرا بولمايدۇ، بۇنداق قىلغان كىشىلەر بولسا ئاللاھ تائالاغا تەۋبە قىلىپ بۇ ئىشلارنى قايتا سادىر قىلماسلىقى كېرەك. قەبرىلەرگە خۇشبۇي نەرسىلەرنى سۈركەشمۇ توغرا بولمايدۇ. شۇنىڭدەك قەبرىلەر ساھىبلىرى بىلەن ئاللاھ تائالاغا قەسەم قىلىش، ئۇلارنىڭ ئابرويى، ئۇلۇغلىقىنى ۋەسىلە كەلتۈرۈپ ئاللاھ تائالادىن ھاجىتىنى سوراشمۇ توغرا بولمايدۇ، بەلكى بۇنداق شەكىلدە ۋەسىلە قىلىش شېرىككە ئىلىپ بارىدىغان چەكلەنگەن ۋەسىلەردىن ھېسابلىنىدۇ. قەبرىنى ھەيۋەتلىك، ئۈستۈن قىلىپ قاتۇرۇشمۇ توغرا ئەمەس، چۈنكى بۇنداق قىلىش قەبرىلەر ساھىبىنى بەك ئۇلۇغلاش ۋە شېرىككە ئىلىپ بارىدۇ. يېمەكلىك ۋە خۇشبۇي نەرسىلەرنىڭ يۇقىرىدىكى چەكلەنگەن ئىشلارغا سەرپ قىلىنىدىغانلىقى مەلۇم بولسا، ئۇ كىشىلەرگە ئۇ نەرسىلەرنى سېتىپ بېرىشمۇ توغرا بولمايدۇ.

ئۆلۈكلەرگە سېغىنىش، ئۇلاردىن ياردەم سورا، مەدەت تىلەش، نامراتلىق، قەھەتچىلىكتىن قۇتۇلدۇرۇشنى تىلەپ ندا قىلىش، مەنپەئەتكە ئېرىشىش ۋە قىيىنچىلىقتىن ساقلىنىش ئۈچۈن يېلىنىش قاتارلىق ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئىنساننى ئىسلام دىنىدىن چېقىرىۋېتىدىغان، بۇتقا چوقۇنغۇچىلاردىن قىلىپ قويىدىغان چوڭ شېرىكنىڭ جۈملىسىدىندۇر. چۈنكى ھەم-قايغۇ، قىيىنچىلىقلاردىن، ھېچقانداق شېرىكى بولمىغان يەككە-يېگانە ئاللاھ قۇتۇلدۇرىدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ:

﴿ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ ۗ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ۚ إِنَّ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بَشْرِكُمْ وَلَا يُنْبِئُكُمْ مِثْلُ خَبِيرٍ﴾ تەرجىمىسى: ئەنە شۇ ئاللاھ سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارلىرىدۇر، پادىشاھلىق ئۇنىڭغا خاستۇر، ئاللاھنى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان بۇتلىرىڭلار قىلچىلىك نەرسىگە ئىگە ئەمەس. ئەگەر ئۇلارنى چاقىرساڭلار، سىلەرنىڭ چاقىرىغىنىڭلارنى ئاڭلىمايدۇ، ئاڭلىغان تەقدىرىمۇ سىلەرگە جاۋاپ قايتۇرالمىدۇ، قىيامەت كۈنى ئۇلار ئاللاھقا ئۇلارنى شېرىك قىلغانلىقىڭلارنى ئىنكار قىلىدۇ، (مۇشېرىكلارنىڭ ۋە ئۇلارنىڭ بۇتلىرىنىڭ قىيامەت كۈنىدىكى ئەھۋالىنى ھېچ ئەھەدى) ساڭا ھەممىدىن خەۋەردار زاتتەك (يەنى ئاللاھدەك) ئېيتىپ بېرەلمەيدۇ. [سۈرە پاتىر 13-14-ئايەتلەر].

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا . أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهَا إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا﴾ تەرجىمىسى: داۋۇتقا زەبۇرنى ئاتا قىلدۇق، سىلەر ئاللاھنى قويۇپ خۇدا دەپ ئويلىغانلىرىڭلارنى چاقىرىڭلار. ئۇلارنىڭ قولىدىن سىلەردىن بالانى كۆتۈرۈۋېتىشمۇ ۋە ئۇنى (باشقىلارغا) يۆتكەپ قويۇشمۇ كەلمەيدۇ. ئۇلار (ئاللاھنى قويۇپ ئىلاھ دەپ) ئىبادەت قىلىدىغانلارنىڭ (ئۆزلىرى ئىبادەت ئارقىلىق) پەرۋەردىگارغا يېقىن بولۇشنى تىلەيدۇ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا (پەرۋەردىگارغا) يېقىنراق بولغىنى (ھەم ئىبادەت ئارقىلىق ئاللاھقا يېقىن بولۇشنى تىلەيدۇ)، پەرۋەردىگارنىڭ رەھمىتىنى ئۈمىد قىلىپ (ئۇنىڭ) ئازابىدىن قورقىدۇ، پەرۋەردىگارنىڭ ئازابى ھەقىقەتەن ساقلىنىشقا تېگىشلىكتۇر. [سۈرە ئىسرا 56-57-ئايەت].

ئاللاھ ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.